

HÅLTA KYRKA

Kyrkans inventarier

Hålda kyrka har en vacker interiör med historiskt djup och åtskilliga värdefulla inventarier från medeltiden och framåt.

Dopfont

Dopfunten är troligtvis från 1200-talets början. Foten är av kalksten och har en fyrklöverformad skål gjord i täljsten.

I dopfunten står ett mässingsfat, troligen från 1500-talets mitt. Det är utsmyckat med ett bibliskt motiv där två män bär en druvklase mellan sig. Årtalet 1630 tillsammans med initialer är ett senare ingraverat tillägg.

Triumfkrucifix

Triumfkrucifixet är antagligen från 1520-talet och tillverkat i Nordtyskland. Det är snidat i lövträ. Korsarmarna bär skulpterade evangelistsymboler. Den övre saknas dock.

Krucifixet satt sannolikt på triumfbågen in till koret tills det revs 1744. Fram till restaureringen 1950 hängde krucifixet under den främsta takbjälken.

Ljuskrona i trä

Ljuskronan av trä, som hänger i koret, hittades vid renoveringen 1950 i dåligt skick i tornkammaren där den legat sedan slutet av 1800-talet. Ljuskronan omnämns 1705 i ett inventarium i Hålda kyrkoräkenskaper och antas härstamma från 1600-talets senare del.

Predikstol

Predikstolen är av snidad ek och är från första halvan av 1600-talet. Den pryds med bilder av de fyra evangelisterna: Matteus, Markus, Lukas och Johannes.

För hela världen vida vi beder dig , vår Gud:
Låt ljuset snart sig sprida kring jorden, på ditt bud.
Låt oss bland dem få vara som samlar skörden in
och mötas i den skara som står kring tronen din.

Sv. Psalm 416

*Text av Henrik Florus Ringius 1907, bearb. Jan Arvid Hellström.
Ringius var kyrkoherde i Solberga pastorat 1898-1925.*

Altartavla

Altaruppsatsen är utförd av bildhuggaren Hans Swant och skänktes till kyrkan 1672.

Den avbildar Kristus på korset och några knäböjande figurer - enligt traditionen donatorn och dennes familj.

Tavlan flankeras av Petrus och Paulus och har en latinsk inskrift som i översättning motsvarar följande:

"Denna tavla är given och skänkt Gud till ära av Sten Pedersen, Inlands och hela Bohusläns högvördige inspektor år 1672 efter jungfrufödelsen"

Sten Pedersen var fogde och kyrkoinspektör och bodde på gården Rävo i Hälta.

Läktare

Läktarbarriären är indelad i 13 fält med målningar av Kristus och de tolv apostlarna. Den är troligen uppförd på 1690-talet och målad 1697 av Niclas Michelsonn.

Orgel

Orgelfasaden är barockinspirerad, har tre pipöppningar och är målad i grått med förgyllda ornament. Den byggdes 1904 efter ritning av Ragnar Östberg och har ljudande pipor i fasaden.

Det nuvarande orgelverket byggdes 2001 av Tostareds orgelfabrik och man använde då några av de gamla piporna från orgeln som var byggd 1951 av Olof Hammarberg.

Orgeln har totalt 14 stämmor fördelade på två manualer och ett pedalverk.

Begravningsfana

I koret hänger en begravningsfana över ryttmästare Johan Friedrich Richard. Denna är en kopia, då den gamla var i för dåligt skick och nu istället förvaras i valvet.

Baksidan av fanan är prydd med en text innehållande bland annat att Johan Friedrich Richard var ryttmästare vid änkedrottning Hedvig Eleonoras livregemente och att han föddes 1687 i Bremen och dog 1731 på Stora Risby.

Votivskepp

Votivskepp är vanliga i kyrkor i nordiska länder och skänktes som tacksägelse till Gud och som utsmyckning av kyrkorummet.

Håltas kyrkas votivskepp donerades år 1815.

I skeppet förvaras ett papper med följande text:

"Detta Skepp, Oskulden kalladt, är gjort på Stora Brattön av gossen Nils Thorsson och sedan köpt och skänkt hit till Håltas kyrka av undertecknade 4 personer Zaelj Pettersson på Stora Basteviken, Nils Nerossan på Tjuvkils hufvud, Anders Nerossan i Väfra Uppegården, Petter Olsson i Väfra Giutegården år 1815 den 22 Martz."

Mässshake

En mässshake och ett antependium av röd sammet skänktes till kyrkan 1782 av direktören Samuel Schutz och hans hustru Britta Sophia Liedberg på Gullbringa enligt löfte vid kronprins Gustav Adolfs födelse 1778.

Övriga inventarier

I vapenhuset står en fattigbössa från 1600-talet bestående av en snidad och järnbeslagen stock.

Nummertavlan på södra väggen är från 1759 och timglaslet på predikstolen är från 1735.

Kyrkan äger en kalk i silver med tillhörande paten, båda försedda med inskription, daterad 1671. Dessutom har kyrkan nattvardssilver som skänktes på 1800-talet och en vinkanna av silver som härstammar från Gullbringa och är tillverkad av Olof Fernlöf år 1756.

På höger sida i koret står ett golvur från 1800-talets första hälft, skänkt till kyrkan 1951. Bredvid hänger Gustav III:s tal den 21/8 1772 i förgylld ram. Den tillverkades på 1770-talet på bekostnad av Samuel Schutz och hans hustru, ägare av Gullbringa säteri.

Bredvid golvuret står en kyrkstöt från 1700-talet. Den användes till att väcka sovande gudstjänstbesökare.

Hålda kyrkogård

Hur länge Hålda kyrkogård använts som begravningsplats går inte att styrka med historiska uppgifter. Troligtvis har platsen varit avsedd som gravplats ända sedan medeltiden.

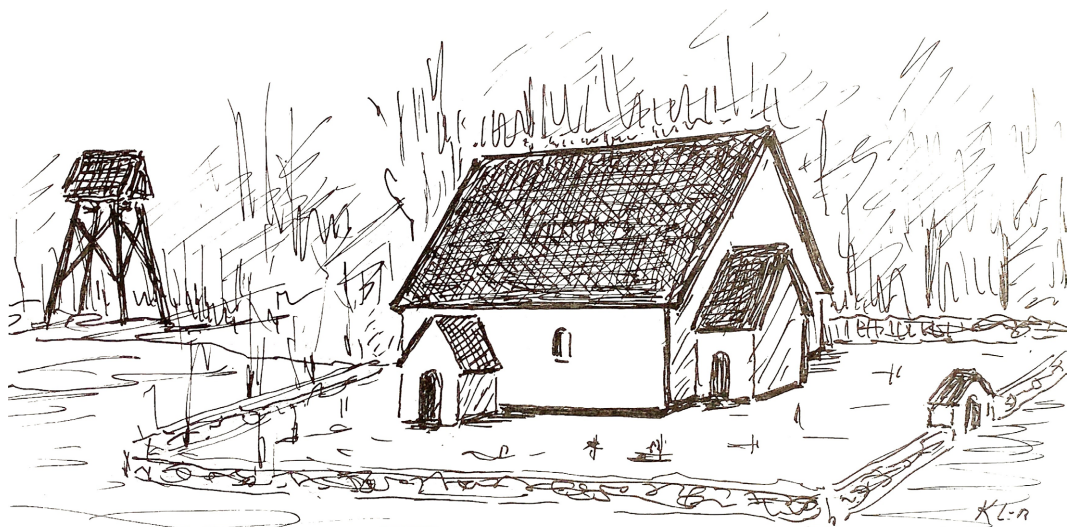
Den äldsta delen av Hålda kyrkogård är belägen kring kyrkan. Den inhägnas av en stenmur. I västra muren finns en stiglucka från mitten av 1700-talet.

1851 utvidgades kyrkogården åt norr och öster och 1910 utvidgades den ca 15 m åt söder. 1964 utökades kyrkogården med ett nytt område väster om kyrkan.

På gamla kyrkogården, längs med murarna i norr och väster, står och ligger ett antal gravhällar från 1600- och 1700-talen. I kyrkans vapenhus finns fyra gravhällar monterade och under koret finns en gravkammare. Trappsteget till kyrkans södra ingång är också en äldre gravhäll.

Mitt på gamla kyrkogården står en solvisare av sten. Den skänktes 1849-54 av Johannes Rafstedt och hans maka Charlotta. De var ägare av Gullbringa säteri.

Håltå medeltidskyrka i början på 1700-talet med klockstapel och stiglucka. Teckning av Karl Lindman.

Den medeltida kyrkan

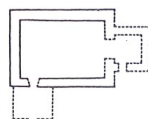
Namnet Håltå kommer från ordet "hult", sannolikt i betydelsen liten skog, skogsdunge.

Håltå kyrka är till sina äldsta delar från medeltiden. Någon exakt uppgift om dess ålder finns inte eftersom en brand i Solberga prästgård 1586 förstörde det äldsta kyrkoarkivet. Kyrkan nämns första gången i biskop Eysteins Jordebog år 1388 och då såsom invigd åt Sankta Maria. Kyrkan är byggd i romansk stil och har troligtvis uppförts under 1100-talets senare del.

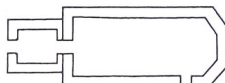
Vid en restaurering 1950 blottades en grundmur som markerar långhusets utsträckning mot öster. Det, tillsammans med andra fynd, gör att man kan få en bild av hur den medeltida kyrkan kan ha sett ut.

Kyrkan var från början betydligt mindre. Det var en tornlös gråstenskyrka med kort långhus och med ett lägre och smalare kor. Ingången till kyrkan var på sydsidan och kyrkan hade tre små fönster, ett i söder, ett i norr och ett i väster.

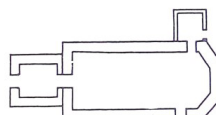
En klockstapel fanns nordväst om kyrkan på berget vid nuvarande Håltå skola. Två av dagens kyrkklockor har tidigare hängt i klockstapeln. Lillklockan är från 1300- eller 1400-talet. Storklockan är troligtvis från 1400-talets senare hälft.

Kyrkans utformning under medeltiden fram till 1700-talet.

Kyrkans utformning efter tillbyggnader under 1700-talet.

Kyrkans utformning efter tillbyggnad av sakristia 1950.

Interiören i den medeltida kyrkan skilde sig markant från dagens interiör.

Det saknades troligtvis läktare och predikstol. Inte heller fanns fasta bänkar förutom kanske längs med syd- och nordväggen. En stor del av församlingen stod antagligen upp under hela gudstjänsten, kvinnorna på norra sidan och männen på södra sidan.

*Bilden visar hur interiören kan ha sett ut i Hålda kyrka kring 1300-talet.
Teckning av Edvard Samuelsson.*

Öppningen in till koret var smal och utformad som en triumfbåge. Koret var avskilt från långhuset med ett galler, ett så kallat korskrank. I öppningen mellan kor och långhus hängde ett krucifix. Förutom altaret inne i koret, så fanns sannolikt fler altare i kyrkans främre del.

Dopfunten stod bak i kyrkan nära ingången. Det odöpta barnet ansågs vara orent, och skulle därför inte föras längre in i kyrkorummet än nödvändigt. Dagens dopfunt är densamma som den som användes redan på 1200-talet.

Taket inne i kyrkan var troligtvis från början öppet så att takstolarna syntes. Det har senare täckts av ett plant trätak.

Förändrad interiör under 1600-talet

Under 1600-talet fick kyrkan en förändrad interiör. Den nuvarande predikstolen tillkom runt 1650 och altartavlan 1672.

Läktaren och nya bänkar uppfördes av allt att döma i slutet av 1600-talet. Stora målningsarbeten utfördes 1697, då bland annat innertak och en brädvägg i koret målades och dekorerades.

Stor ombyggnad under 1700-talet

Åren 1744–1745, så revs det gamla koret och kyrkan förlängdes och fick sin nuvarande utsträckning åt öster med en tresidig koravslutning. Samtidigt gjordes fler och större fönsteröppningar och golvet belades med sten.

1751 ersattes ett ursprungligt platt innertak med det nuvarande välvda taket. Tornet byggdes i etapper åren 1757 till 1762. Delar av den gamla klockstapeln byggdes in i vapenhuset och tornets tak täcktes av ekspån.

Under 1700-talets byttes bänkar och altarring ut och även begravningsfanan tillkom. Kyrkan hade därmed fått den utformning som till stor del gäller än idag.

1800-talet

Under 1800-talet var förändringarna inte så omfattande. Kyrkan fick sitt votivskepp 1815.

1882 lades ett skiffergolv in och kyrkan målades om interiört. 1896 målades tornets trädel om. Från att tidigare varit rödfärgat, målades det nu vitt.

1900-talet

1904 breddades läktaren 1,5 m och en orgel installerades. 1946 tillverkades mellanklockan i tornet.

1950 gjordes en omfattande renovering av kyrkan. Den största utvändiga förändringen blev då att en sakristia byggdes till på kyrkans norra sida. Tornets pappbeklädnad byttes ut mot kopparplåt.

Kyrkans västra ingång breddades och vapenhuset fick ett nytt skiffergolv. I golvet infogades kyrkans äldsta kända gravhäll från 1654.

Håltå kyrka innan renoveringen 1950

Kyrkans interiör genomgick också tydliga förändringar vid renoveringen 1950. Läktaren smalnades av och läktarbarriären flyttades cirka en meter tillbaka, varigenom kyrkorummet blev ljusare.

Kyrkan fick ett nytt brädgolv. Under kyrkans gamla brädgolv låg ett ursprungligt golv av skiffer. Skifferplattorna avlägsnades och jorden schaktades bort. Då påträffades rester av kistor och döda som blivit begravda inom kyrkans murar. Ett gravkor blottades också utanför kyrkans ursprungliga östra grundmur. I detta påträffades över tiotalet döda. Fem av kistorna togs upp och restaurerades nödtorftigt, innan gravkoret åter täcktes av det nya golvet.

Bänkarna gjordes samtidigt om och av kyrkans gamla bänkinredning från 1700-talet återstår nu endast delar av dörrarna.

Fönstren försågs med blyinfattade antikglas.

Därutöver konserverades och restaurerades även de gamla kyrkoprydnaderna.

MER INFORMATION OM PASTORATET

Håltå ingår i Solberga pastorat. I pastoratet finns också en kyrka i Solberga och en i Jörlanda. För mer information och kontaktuppgifter se vår hemsida: www.svenskakyrkan.se/solberga

Foto: Lars Andreasson, Michael Samuelsson och Karin Wenzelberg

Text och sammanställning: Michael Samuelsson

Huvudsaklig källa: Sveriges kyrkor – Inlands Nordre härad, södra delen av Leif H. Nilsson

Svenska kyrkan
SOLBERGA JÖRLANDA HÅLTÅ

Herren är i sitt heliga tempel, Herrens tron är i himlen. Psaltaren 11:4